

Fekete 1894. 07. 11. 22.

Tanár és politika.

A régi népek, pl. a görögök tanítói philosophusok, azaz bölcsök voltak. A mai tanárok részben philosophiai doctorok, de nem mindig bölcsök. Azonban többnyire igen okos emberek. Talán barátjai Platónnak, de még nagyobb barátjai annak az igazságnak, hogy: szemesé a világ.

Az igazi aristokratia a legjobbak uralmát jelenti. Régen a legtudósabbak, a legbölcsebbek voltak a legjobbak is. Ma ez nem egészen így van. A mi közéletünk vezetősége jelenleg aristoplutochlokratikusnak volna nevezhető. Az uralomban osztozik a születési (nem ethikai) előkelőség egy része gazdag többségekkel és a tartalom és erkölcsi súly nélküli kapaszkodók egy éhes seregével, a kiket perverz politikai életünk véletlen árja sodort a felszínre s a kik ismét a mélységekbe fognak ülepedni, ha közéletünk visszatér a rendes mederbe.

Ilyen korszakban az igazi szellemi aristokráciának, a bölcs tudósnak, az eszményekre nevelő tanárnak nem volna illő nagyon a homloktérbe tódulnia.

Az exigentiák zürzavarában, a napi politika véletlenségének, esélyének ingadozásával, hullámozásával, az osztály- és klikk-érdekek kavargásával, az éretlen szociális problémák erjedésével, forrongásával szemben éppen a tanárnak kellene képviselnie az állandóságot, a folytonosságot, a gyökérből való szerves fejlődést, a révedezés nélküli tökéletesedést elvét. A természet, az erkölcs, a történelem, az evolutio örök érvényű törvényei által kijelölt uton biztosan kell vezetnie a nemzetet a nemzet, az emberiség eszményei felé. Nem

zárkózhatik el egészen a ma efemér igényei elől, de nem hódolhat meg divat szeszélyeinek, a momentán siker káprázatának, az időleges hatalom bálványának. Csak a mult hagyományainak kegyeletos kultiválásával biztosíthatja a jövő vívmányait.

Természetes illő és szükséges, hogy a tanár a történelemnek, mint az élet mesterének világos tanulságaiból, a tények tárgyilagos ismeretéből, a nemzet hivatásának a nemzeti genius által kijelölt irányából, az eszmények és szociális lehetőségek bölcs egyeztetéséből állapítsa meg politikai álláspontját. Ez nem lehet alkalmazkodó mimikri, tértovázó vélemény, hanem igazi rendületlen meggyőződés, olyan, mint a tudomány és a vallás együttvéve. Ezt nem érinthetik a politikai börze napi árfolyamai. Ez nem függhet a mindenkori hatalom önkényétől és az általa nyújtható előnyöktől és kényelmektől.

A tanári hivatal bizalmi állás. Ha nem is olyan független, mint a bírói, ha nincs is jogait kellően biztosító szolgálati pragmatikája, mégis elég önálló és a kötelességek bizonyos közepmértékének teljesítése mellett elég független a hatalmi önkényvel szemben. S a tanár, ha nem hajhássza az anyagi élvezeteket, ha nem hódol az ostoba divat és fonák szokások költséges hóbortjainak, a nagy drágaság és szociális követelmények súlya mellett is tisztességesen megélhet szerény fizetéséből. És zavaratlanul élhet hivatásának, a mely a legnemesebb: biztosítani a nemzeti létet, megvalósítani a nemzet ideáljait és ezzel a tökéletesedés felé vezetni az emberiséget. Nevelve kell oktatnia. Az oktatáshoz tudomány és módszer és munka kell. A neveléshez pedig jellem és lélek és hivatás. Nem per praecepta, szabályokkal, hanem

per exempla, példával lehet nevelni. Lelkesíteni csak lélekkel lehet. Csak azok nevelhetnek szilárd jellemeket, a kik dolgozni tudnak a hazáért és meg is halni érte ha kell, a ki maga is rendületlen és érintetlen karakter, a ki nem nádszál, a mely hajlong a szellő irányában, hanem tölgy, a mely dacol a viharral.

A mai tanárok egyrésze nem elég szilárd és következetes, nem elég független és önálló, nem elég lelkes és ideális. Vannak néhányan, a kiket opponáló, obstruáló, ellenzéki, különködési viszketeg csikland, akik ezzel megnehezítik, elkeserítik életüket, veszélyeztetik existenciájukat, anélkül, hogy valamit használnának vele a köznek. Többben vannak azonban olyanok, a kik feltétlenül és tüntetően hódolnak a hatalomnak, kultiválják az uralkodó irányt, a melytől ezért jutalmat várnak, s gyakran nem hiában.

Különösen a mostani helyzet alkalmas erre. Most hangzatos jelszavakkal, hazafias frázisokkal lehet felcicomázni a hatalom, az uralkodó irány feltétlen kultuszát. Vannak tanárok, a kik most valósággal tobzódnak az u. n. függetlenségi párt dicsőítésében, a kis pausz-lapokban és 48-as kaszinókban nyíltan darabontnak szidnak mindenkit, a ki másképpen merészkedik gondolkozni s a kik hazaárulónak denunciólják az olyan társukat, a kinek van bátorsága ahhoz, hogy nem akasztja rögtön szögére 67-es elveit. Ezek a kizárólagosan szabadalmazott hazafiak persze a hálókabátjukon is tulipánt viselnek. Pedig akárhányan közülök hajdan ép ilyen rendületlen hivei voltak egymás után Trefortnak, Wlassicsnak, Berzeviczynek, Lukácsnak, sőt talán — Tosztnak is.

A korszellem bizonyos tekintetben nagyon kóros szellem.

L. de Hermann B. H.